

Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov¹

NATAŠA GLIHA KOMAC

ZRC SAZU, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana; Univerza v Ljubljani,
Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, SI – 1000 Ljubljana,
ngk@zrc-sazu.si, natasa.gliha-komac@fdv.uni-lj.si

————— 1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article —————

Prispevek prinaša uvid v metodološka izhodišča ciljnega raziskovalnega projekta *Jezikovna politika Republike Slovenije (RS) in njeni uporabniki*,² katerega osrednji namen je bil popis aktualnih potreb jezikovnih uporabnikov na ozemlju RS in uporabnikov slovenskega jezika v sosednjih državah in drugod po svetu. Gre za edinstven in celosten poskus, kako pri načrtovanju nadaljnje jezikovne politike v čim večjem obsegu dejavno vključiti jezikovne uporabnike. Pri projektu so sodelovali raziskovalci in strokovnjaki, poznavalci različnih področij javnega življenja v RS in življenja slovenske jezikovne skupnosti zunaj RS – pomembno vlogo so imeli pravni strokovnjaki –, k sodelovanju v spletni raziskavi pa so bile povabljene različne skupine jezikovnih uporabnikov, in sicer tako specializirani kot splošni jezikovni uporabniki.

The paper provides an overview of methodological premises of the target research project *Language Policy of the Republic of Slovenia and the Needs of Users*, whose central objective was to inventory the actual needs of language users in the Republic of Slovenia and Slovenian language users in neighbouring countries and elsewhere in the world. This is a unique and comprehensive attempt at active integration of language users in the making of future language policy to the widest possible extent. The project was carried out by researchers and experts with good knowledge of different areas of public life in the Republic of Slovenia and the life of Slovenian language community outside the Republic of Slovenia, legal experts having played a very important role. Different groups of language users, i.e. both specialized and general language users, were invited to participate in the online survey.

Ključne besede: jezikovna politika, jezikovni status, jezikovni korpus, jezikovna raba, jezikovni uporabnik

Key words: language policy, language status, language corpus, language use, language user

---

¹ Zaradi omejitve prostora v reviji je razširjena obravnava teme predvidena za prispevek v Jezikoslovnih zapiskih.

² Vodilni partner projekta, ki sta ga financirala Ministrstvo za kulturo RS in ARRS, je bil ZRC SAZU (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v sodelovanju z Geografskim inštitutom Antona Melika in Inštitutom za slovensko izseljenstvo in migracije), sodelovale pa so Akademija za radio, gledališče, film in televizijo, Filozofska fakulteta in Fakulteta za upravo Univerze v Ljubljani, Filozofska in Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Inštitut za narodnostna vprašanja, Pedagoški inštitut, Alpineon, Amebis, Zveza gluhih in naglušnih Slovenije in Zveza Sožitje.

1 Opis problema

Glavni namen enoletnega ciljnega raziskovalnega projekta (CRP) *Jezikovna politika RS in njeni uporabniki* je bil celovito raziskati kompleksna področja slovenske jezikovne politike,³ pri čemer naj bi bile posebej proučene potrebe jezikovnih uporabnikov. Ključno raziskovalno vprašanje je bilo, kako zajeti različne skupine jezikovnih uporabnikov.

Izhodišča CRP-a so bila: (1) V raziskovalno skupino je treba vključiti izkušene raziskovalce, ki poznajo različna področja in probleme jezikovne rabe in praks, in sicer tako z vidika poznavanja pravnih in vsebinskih podlag kot neposrednih izkušenj. Izvajalci raziskave kot področni poznavalci, torej profesionalci oziroma specializirani jezikovni uporabniki, razpolagajo z izkušnjami, hkrati pa imajo neposreden dostop do »terena«. Prihajajo z različnih ustanov, strok in k problematiki pristopajo iz različnih perspektiv, z različno metodologijo ter posledično z različnimi izkušnjami, izhodišči in gledišči, kar zagotavlja poglobljeno obravnavo problematike in razumevanje raznolikosti potreb jezikovnih uporabnikov. (2) Za sistematično spremljanje in argumentiranje udejanjanja pravnih in vsebinskih dokumentov, prepoznavanje njihove neuskkljenosti oziroma razhajanj med predpisanim, načrtovanim in dejanskim morajo pomemben delež raziskovalne skupine zastopati pravni strokovnjaki, vključena pa morajo tudi stanovska društva oziroma krovne strokovne ustanove. (3) Opredelitev različnih skupin jezikovnih uporabnikov mora biti natančno domišljena, skupine jezikovnih uporabnikov (in njihove potrebe) pa je treba spremljati skozi vse faze projekta in iz različnih perspektiv.

Pri načrtovanju dela smo sledili naslednjim predpostavkam: (1) Jezikovni uporabniki slovenske jezikovne politike so vsi jezikovni uporabniki na ozemlju RS ter uporabniki slovenskega jezika v sosednjih državah in po svetu. (2) Uradni jezik na ozemlju RS je slovenščina, posebej je določen status italijanskega, madžarskega, romskega in slovenskega znakovnega jezika, varovane pa so tudi jezikovne pravice priseljencev. (3) Posebna skrb mora biti namenjena jezikovnim uporabnikom z različnimi oviranostmi, tj. slepim, gluhim, gluhoslepim, osebam z motnjami v duševnem razvoju. (4) Zajeti je treba tudi potrebe uporabnikov drugih jezikov na ozemlju RS. (5) Nujno je razlikovali med splošnimi in specializiranimi jezikovnimi uporabniki, saj so za udeležbo po posameznih področjih družbenega udejstvovanja v posameznih poklicih potrebna posebna jezikovna znanja in spretnosti.

2 Opis in metodologija dela

Delo je potekalo v sedmih tematskih skupinah, kjer so svoja znanja, védenje in izkušnje združili področni strokovnjaki, poznavalci in raziskovalci izbranih področij, tj. javne uprave in sodstva, medijev (zlasti s področja govornega jezika, tj. radia in televizije), visokega šolstva, znanosti in umetnosti, posebej gledališča ter literarnega ustvarjanja in poustvarjanja, predšolske, osnovno- in srednješolske vzgoje in izobraževanja, uporabnikov drugih jezikov v RS, jezikovnih uporabnikov s posebnimi potrebami, uporabnikov slovenskega jezika zunaj RS

---

³ Za več o slovenski jezikovni politiki glej Nećak Lük 2017.

ter jezikovne infrastrukture (tako z vidika jezikovnih virov in opisov kot tudi jezikovnih tehnologij).

Projekt je šel skozi šest faz, pri čemer je delo najprej potekalo znotraj področne skupine. Na koncu vsake faze je bil predviden medskupinsko usklajen rezultat kot podlaga za učinkovito izvedbo naslednje faze.

V prvi fazi smo pregledali in ovrednotili pravne in vsebinske dokumente, ki določajo in usmerjajo jezikovne rabe in prakse jezikovnih uporabnikov. Pregledu dokumentov je sledila identifikacija problemskih sklopov.

V drugi fazi smo identificirali potrebe jezikovnih uporabnikov v RS in jezikovnih uporabnikov slovenskega jezika zunaj nje, in sicer z vidika stališč, sporazumevalnih praks in jezikovne opremljenosti jezikovnih uporabnikov po področjih. V ta namen so raziskovalci pregledali obstoječe raziskave v zadnjem petletnem obdobju. Sledila je izmenjava izkušenj, mnenj in védenja o potrebah jezikovnih uporabnikov. Znotraj posamezne skupine so bili identificirani problemski sklopi ter predlogi sprememb, ukrepov in raziskav. Vsaka skupina je izdelala tudi seznam specializiranih naslovnikov predvidene empirične raziskave.

V tretji fazi smo pripravili, preizkusili in izvedli obsežno spletno anketo *Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje* (Ahačič idr. 2017b), ki je evidentirane problematike preverila na ciljno izbranem vzorcu specializiranih in splošnih jezikovnih uporabnikov. Raziskavo smo zastavili tako, da smo najprej po skupinah (oziroma izpostavljenih (pod)področjih) oblikovali po 6 raziskovalnih vprašanj: po 3 vprašanja za splošne jezikovne uporabnike in 3 vprašanja za specializirane jezikovne uporabnike. Sledila je priprava spletnega vprašalnika, ki so ga sestavljali uvodni del, v katerem so se anketiranci samoopredelili kot specializirani oziroma splošni jezikovni uporabniki (prvi so se samouvrstili tudi na ustrezno strokovno področje), po 3 vprašanja z vsakega izpostavljenega področja za splošne jezikovne uporabnike, specializirani uporabniki pa so (glede na samoopredelitev v uvodnem delu) dobili še paket ciljno pripravljenih vprašanj. Vsebinsko in zaradi številnih zank metodološko kompleksno zasnovan vprašalnik je slab teden testiralo 20 sodelavcev Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU (zaradi pomanjkanja časa je bilo treba raziskavo oziroma povezavo do nje čim prej javno objaviti, saj bi sicer bile odpravljene še nekatere nedoslednosti in metodološke pomanjkljivosti). Anketa je bila dejavna dober mesec.⁴ Jezikovne uporabnike, ki so izpolnili vsebinsko zahtevno in dolgo anketo smo motivirali s knjižnim darilom (izbirali so lahko

---

⁴ Povezava do spletne ankete je bila razposlana na 2660 javno dostopnih e-naslovov po področjih ciljno izbranim specializiranim jezikovnim uporabnikom (npr. urednikom, novinarjem in lektorjem; vzgojiteljem, učiteljem in ravnateljem; igralcem, režiserjem in gledališkim lektorjem; raziskovalcem, visokošolskim učiteljem jezikoslovcem in nejezikoslovcem, jezikovnim tehnologom; prevajalcem in tolmačem; predstavnikom društev in ustanov Slovencev v sosednjih državah in po svetu), vse pa smo zaprosili za nadaljnje posredovanje povezave. Za javno objavo povezave do ankete smo zaprosili tudi stanovska društva, mdr. Slavistično društvo Slovenije, Lektorsko društvo Slovenije, Društvo književnih prevajalcev RS, službe za stike z mediji na posameznih pristojnih slovenskih ministrstvih, npr. posebna zahvala gre Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu pri Vladi RS, Ministrstvu za notranje zadeve RS, Ministrstvu za kulturo RS in Ministrstvu za izobraževanje RS (zlasti Euridyce Slovenija). Sodelujoči pri projektu smo k sodelovanju vabili osebe iz lastnih socialnih omrežij. Seznanmi naslovniki so se v nadaljevanju po metodi snežne kepe širili med splošne jezikovne

med 19 knjižnimi nagradami), ki so ga lahko dvignili v eni izmed 14 slovenskih pokrajinskih knjižnic, na Inštitutu Urbana Jarnika v Celovcu, na sedežu Slorija v Trstu ali v knjižnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU.

Četrto in peto fazo projekta smo namenili statistični analizi z empirično raziskavo zbranih podatkov, urejanju in interpretaciji gradiva. Opravljene so bile statistične analize in križanja ter pripravljene tabelarni prikazi zbranih podatkov. Posamezni avtor je dobil v interpretacijo svoj del vprašanj oziroma odgovore na vprašanja, ki so ga zanimala. Interpretacije so bile sistematično združene.⁵

V šesti fazi smo na podlagi pridobljenih spoznanj pripravili skupno raziskovalno poročilo z izhodišči za nadaljnjo slovensko jezikovno politiko (prim. Ahačič idr. 2017a).

Projekt je vključeval štiri ključne metodološke pristope: (1) pregled pravnih in vsebinskih dokumentov in raziskav v zadnjih petih letih, (2) opazovanje z udeležbo (izvajalci raziskave kot njeni subjekti) ter identifikacija potreb jezikovnih uporabnikov po različnih področjih rabe v RS in uporabnikov slovenskega jezika zunaj RS, (3) spletno anketo med jezikovnimi uporabniki in (4) več manjših raziskav, npr. spletno anketo med načelniki upravnih enot, vodeni intervju s skupino jezikovnih uporabnikov s posebnimi potrebami in strokovnimi sodelavkami.

Uporabnike slovenske jezikovne politike smo opazovali po dveh ključnih kriterijih: (1) *ali gre za jezikovne uporabnike v RS ali zunaj nje* – med jezikovnimi uporabniki v RS smo razlikovali uporabnike slovenskega jezika, uporabnike italijanskega jezika, uporabnike nemškega jezika, uporabnike romskega jezika, uporabnike madžarskega jezika, uporabnike slovenskega znakovnega jezika, uporabnike drugih jezikov in jezikovne uporabnike s posebnimi potrebami, med uporabniki slovenskega jezika zunaj RS pa med uporabniki slovenskega jezika v Italiji, v Avstriji, na Hrvaškem, na Madžarskem in po svetu; (2) *ali gre za specializirane ali za splošne jezikovne uporabnike* glede na sicer v raziskovalni skupini zaznane problematike po področjih javne rabe, tj. v javni upravi, v pred-, osnovno- in srednješolski vzgoji in izobraževanju, v visokem šolstvu ter znanosti in raziskovanju, v umetnosti (literarno ustvarjanje in poustvarjanje, gledališče), v medijih (radio, televizija) in v gospodarstvu.

V vseh fazah raziskave smo sledili razlikovanju med splošnimi in specializiranimi jezikovnimi uporabniki. Specializirani jezikovni uporabniki so kot poznavalci izbranih področij sodelovali pri pregledovanju zakonodajnih in programskih (vsebinskih) dokumentov, orisu sociolingvistične situacije po področjih, identifikaciji naslovnikov spletne ankete, oblikovanju anketnih vprašanj, odgovarjanju na anketna vprašanja, interpretaciji odgovorov ter oblikovanju smernic za nadaljnjo jezikovno politiko, splošni jezikovni uporabniki pa so odgovarjali na spletno anketo

---

uporabnike. Spletna anketa je bila v času trajanja širši javnosti dostopna tudi prek portalov Fran in Termania.

⁵ Pregledno urejeno gradivo, pridobljeno s spletno raziskavo (dobrih 1700 strani), in skupinska analiza spletne raziskave (dobrih 500 strani) so kot delovno gradivo shranjeni pri nosilcu projekta.

ter bili vključeni v manjšo pilotno raziskavo med jezikovnimi uporabniki z motnjami v duševnem razvoju in poskusu prilagajanja slovenske ustave za lahko branje.

3 Spletna anketa *Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje* in jezikovni uporabnik

Spletna anketa *Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje* (Ahačič idr. 2017b) je bila izdelana s pomočjo odprtokodne aplikacije IKA. Po velikosti in strukturi spada med obsežnejše in kompleksnejše: skupaj ima 1353 spremenljivk oziroma 396 vprašanj, ki so bila anketirancem zastavljena na 107 straneh. Struktura ankete je vsebovala vrsto pogojev oziroma vejitev, zato so – glede na samoopredelitev v uvodnem delu vprašalnika – na izbrana vprašanja ali sklop vprašanj odgovarjali le izbrani jezikovni uporabniki.

Spletna anketa je bila dejavna dober mesec, tj. od 2. julija 2017 do 7. avgusta 2017. Anketo je ustrezno izpolnilo 5953 anketirancev, od tega so bile 3204 ankete (54 %) izpolnjene v celoti, 2749 (46 %) pa delno. Povprečen čas izpolnjevanja je bil slabih 35 minut.

3.1 Opis vzorca

Anketa je bila glede na uporabnike razdeljena na dva dela, in sicer na del za uporabnike slovenskega jezika in drugih jezikov v RS ter na del za uporabnike slovenskega jezika zunaj nje. Posamezni del je vseboval skupna vprašanja (z minimalnimi priredbami) ter posebna vprašanja za skupine specializiranih jezikovnih uporabnikov.

Spolna sestava anketirancev je nekoliko neuravnotežena, saj ženske (71 %) po številu prevladujejo nad moškimi (29 %). Podobno velja za starostno strukturo, kjer prevladujejo anketiranci v starosti 25–40 let (36 %) oziroma 41–60 let (46 %) – delovno aktivna populacija –, medtem ko je bilo mladih do 25 let (6 %) in starejših od 60 let (11 %) precej manj. V skladu s starostno sestavo je velika večina vprašanih zaposlena (79 %), le manjši delež je nezaposlenih (5 %), upokojenih (8 %) oziroma dijakov ali študentov (8 %). Na anketo so v glavnem odgovarjali bolj izobraženi oziroma anketiranci z visokošolsko izobrazbo. Samo dobra desetina (14 %) anketirancev ima nižjo stopnjo izobrazbe, medtem ko ima skoraj četrtina (24 %) opravljeno specializacijo po univerzitetnem programu, magisterij ali doktorat znanosti. Podatki o vzorcu ne presenečajo (tudi zaradi e-izvedbe raziskave), morda le kar zadeva spolno neuravnoteženost vzorca. Primarno smo sicer načrtovali večji delež šolajočih se jezikovnih uporabnikov, vendar smo se, ker je anketa zaradi drugih okoliščin lahko bila izvedena le poleti, temu morali odreči.

Večina anketirancev ima stalno prebivališče v Sloveniji (90 %), je pa anketa dosegla tudi pomemben delež uporabnikov slovenskega jezika, ki stalno prebivajo v sosednjih državah in po svetu (10 %). Med tistimi, ki imajo stalno prebivališče v Sloveniji, jih velika večina biva oziroma deluje v RS že vse življenje, med tistimi, ki imajo stalno prebivališče zunaj RS, pa pomemben delež tvorijo anketiranci, ki so se tja preselili.

Vzorec anketirancev, ki prebivajo v Sloveniji, je prostorsko dobro pokrit in uravnotežen glede na razporeditev prebivalstva. Anketiranci prihajajo iz večine slovenskih občin (88 %). Prevladujejo anketiranci iz največjih regionalnih središč, kot so Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Koper, Nova Gorica, Škofja Loka in Domžale. Razmeroma dobro in enakomerno je zastopan tudi podeželski prostor.

Vzorec uporabnikov slovenskega jezika, ki prebivajo zunaj RS, je z izjemo Madžarske in Hrvaške (zlasti robov slovenskega etničnega ozemlja) dobro pokrit in uravnotežen glede na prostorsko razporeditev uporabnikov slovenskega jezika. Prevladujejo anketiranci iz Italije in Avstrije (celo v primernem razmerju glede na siceršnje ocene in razmerja), kjer prebivata največji slovenski jezikovni skupnosti. Pomemben delež glasov prihaja iz Severne Amerike in Argentine ter držav zahodne Evrope in območja nekdanje Jugoslavije.

3.2 Jezikovni uporabnik glede na samoopredelitev

Ključni razlikovalni (oziroma uvrščevalni) element celotne raziskave je bila samoopredelitev jezikovnega uporabnika, in sicer najprej glede na to, ali gre za *jezikovnega uporabnika in poznavalca rabe slovenskega jezika in drugih jezikov v RS* ali za *uporabnika oziroma poznavalca slovenskega jezika zunaj RS*, v nadaljevanju pa glede na to, ali gre za t. i. *splošnega jezikovnega uporabnika* ali za *specializiranega jezikovnega uporabnika*. Pri slednjem so bila izpostavljena naslednja področja: predšolska vzgoja in izobraževanje, osnovno- in srednješolska vzgoja in izobraževanje, znanost, visoko šolstvo in raziskovanje, film in gledališče, literatura in umetnost, mediji – radio, televizija in tisk, prevajanje in tolmačenje ter jezikovni opis in jezikovna opremljenost. Glede na to samoopredelitev so se jezikovnemu uporabniku »odpirala«⁶ nadaljnja vprašanja.

Pri izpolnjevanju ankete je 5152 anketirancev (89,1 %) zapisalo, da najboljše poznajo rabo slovenskega in drugih jezikov v RS (od tega 28 rabo italijanskega, 22 rabo madžarskega, 14 rabo romskega, 61 rabo slovenskega znakovnega jezika in 63 rabo drugih jezikov; v raziskavi je sodelovalo tudi 53 jezikovnih uporabnikov s posebnimi potrebami), 255 (4,4 %) pa rabo slovenskega jezika v Italiji, 31 (0,6 %) rabo slovenskega jezika na Hrvaškem, 19 (0,3 %) rabo slovenskega jezika na Madžarskem, 104 (1,8 %) rabo slovenskega jezika v Avstriji in 221 (3,8 %) rabo slovenskega jezika po svetu. Odziv uporabnikov italijanskega, madžarskega, romskega in nemškega jezika v RS ter uporabnikov slovenskega jezika na Hrvaškem in Madžarskem je bil skromen, zato odgovori služijo zgolj kot orientacija, za raziskavo (in posledično izpeljavo smernic na tej osnovi⁶) pa nimajo uporabne vrednosti. Gre za skupnosti, ki jih velja posebej nagovoriti in raziskavo izpeljati v obliki vodenih pogovorov, z dvojezičnimi vprašalniki, z več osebnega pristopa in dodatnega terenskega dela, česar pa si v okviru naše raziskave nismo mogli privoščiti.

⁶ Smernice za nadaljnjo slovensko jezikovno politiko na tem področju v končnem raziskovalnem poročilu so pripravili raziskovalci z Inštituta za narodnostna vprašanja na osnovi védenj in spoznanj, ki jih pridobivajo pri svojem siceršnjem raziskovalnem delu.

Kar zadeva strokovno usposobljenost uporabnikov, tj. specializirane jezikovne uporabnike, ki se z jezikovno rabo srečujejo profesionalno, je vzorec pester in poveden, nekoliko izstopajo le delujoči na področju visokega šolstva in raziskovanja. Gre za del strokovne javnosti, ki najpogosteje išče izvirne rešitve nadaljnega delovanja in je hkrati do aktualnega stanja predvidoma najbolj kritičen. Med *samoopredeljenimi jezikovnimi uporabniki v RS* je stanje naslednje: 2 % (101 oseba) specializiranih uporabnikov s področja predšolske vzgoje in izobraževanja, 20 % (918 oseb) s področja osnovno- in srednješolske vzgoje in izobraževanja, 22 % (1027 oseb) s področja visokega šolstva in raziskovanja, 2 % (79 oseb) s področja filma in gledališča, 4 % (210 oseb) s področja literature, glasbe, likovne umetnosti in umetnostne zgodovine, 8 % (360 oseb) s področja medijev, 8 % (369 oseb) s področja prevajanja in tolmačenja; 34 % (1603 osebe) se z rabo jezikov ne srečuje profesionalno, torej gre za splošne jezikovne uporabnike. Podobna razmerja oziroma odstotki veljajo tudi za *uprabnike slovenskega jezika zunaj RS*.

Znotraj posameznih profesionalnih področij smo dobili zelo raznolike vzorce poklicev, pri čemer pa se je pri nadaljnji analizi pokazalo, da bi npr. pri medijih veljalo razlikovati še med tiskanimi, radijskimi in televizijskimi mediji, visoko število opisnih odgovorov pod kategorijo *drugo* pa je bilo indikator pomanjkljive predvidene tipologije ipd.

4 Namesto sklepa

Teza, da je, da bi pridobili čim bolj poglobljen vpogled v razsežnosti slovenske jezikovne politike, smiselna enovita, celostna raziskava potreb jezikovnih uporabnikov (z različnih vidikov), se je potrdila. Glede na odziv in zanimanje jezikovnih uporabnikov po različnih fazah projekta se je raziskava izkazala za temeljno in potrebno, saj po portoroškem posvetovanju o slovenskem jeziku leta 1979 *Slovenščina v javnosti* večjega vseslovenskega jezikovnopoličnega srečanja, kjer bi sodelovali in svoja mnenja in izkušnje o slovenskem jeziku soočili tako predstavniki različnih strok kot tudi jezikoslovja in politike, ni bilo.

Odločitev, da pri raziskavi sodelujejo raziskovalci z različnih področij javnega udejstvovanja, je bila prava, saj nam je uspelo z različnimi metodami in iz različnih perspektiv zajeti in opisati vrsto jezikovnih potreb različnih jezikovnih uporabnikov, soočiti mnenja in odpreti problematike. Pri »lovljenju« perspektiv uporabnikov smo torej bili uspešni; tako kar zadeva sestavo raziskovalne skupine kot tudi pri pregledovanju pravnih in programskih dokumentov ter sociolingvističnih problematik po področjih.

Zapletlo se je pri sestavljanju vprašanj za spletno raziskavo in njeni izvedbi; vprašanja obsežne ankete so se ponekod izkazala za preveč specializirana, hkrati pa so bila nekatera dvoumna oziroma niso ponujala vseh možnih odgovorov. Pri testiranju so bile spregledane nekatere zanke in tako izgubljenih nekaj potencialno možnih odgovorov. Kar zadeva razširjanje spletne ankete (dostopne le e-opismenjenim jezikovnim uporabnikom) bi veljalo, zlasti na območjih, kjer živijo manjšine, vprašalnik prilagoditi specifikam uporabnikov.

Odziv na anketo in pestrost odgovorov kažeta, da je mogoče z eno anketo celostno zajeti velik vzorec jezikovnih uporabnikov (nekatero tipologije bo treba še

domisliti), zahteva pa takšna raziskava temeljite priprave in testiranja. Vsekakor gre za prvo celostno spletno raziskavo med uporabniki slovenske jezikovne politike, ki jo velja v prihodnje domisliti in razviti.⁷

Ključni pomanjkljivosti projekta in zasnovane raziskave sta bili časovna omejenost (1 leto) in finančna podhranjenost (40.000 evrov). Na omejitvi smo opozorili že v prijavi, a smo se zanjo odločili, ker smo se zavedali potrebe po celostni raziskavi. Obe pomanjkljivosti sta se odražali v vseh fazah projekta, ko je bila sicer zastavljena, sistematično zbrana in urejena vrsta vprašanj in tematik, poglobljene raziskave in refleksije pa ponekod umanjajo.

Čeprav je bilo v raziskovalni projekt vključenih 45 raziskovalcev in strokovnjakov s 14 osrednjih slovenskih raziskovalnih in strokovnih ustanov, ki se ukvarjajo z raziskovanjem jezikovnih potreb, znanj in rab jezikovnih uporabnikov, za temeljit in podoben vpogled še vedno niso pokrita vsa področja (npr. gospodarstvo, zdravstvo).

Sklenemo lahko, da so metodološki (in vsebinski) temelji preizkušeni in postavljeni, uporabljena metodologija bo še večkrat predmet razprav, je pa s tovrstnim pristopom v prihodnje smiselno nadaljevati ter na njem sistematično razvijati nadaljnje načrtovanje slovenske jezikovne politike.

Slovenski jezik v RS je ustavna kategorija, ki sta mu posebej namenjena Zakon o javni rabi slovenščine in Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika ter vrsta področnih zakonov. Kot smo ugotovili pri pregledu pravnih in vsebinskih podlag (Gliha Komac, Kovač 2018: 185),

/p/ravne podlage za ustrezno rabo jezikov v javnosti obstajajo, vendar neredko ostajajo neizkoriščene ali pa bi bile za doseg ciljev potrebne izboljšave. /.../ Ocenjujemo, da so slovenski predpisi večinoma sistemsko kvalitetni, primerjalno celo zelo dobri. Ob tem pa se na več mestih kaže njihova nedoslednost, naj bo nomotehnične narave ali celo vsebinske, saj področne predpise in programske dokumente navadno pripravljajo različni resorni nosilci s poudarkom na vsebinskih ciljih, medtem ko krovne akte pokrivajo zlasti strokovnjaki s površinskim uvidom in sistemskimi vrednostnimi smernicami. Predpisi so tako pretežno ustrezni, izboljšave in uskladitve pa so možne in mestoma celo nujne.

Na ravni izvajanja predpisov je slika pogosto drugačna. Čeprav so ponekod predpisi optimalni (npr. na področju opreme), sredstva za njihovo izvajanje niso zagotovljena ali pa iz drugih razlogov ostajajo delno neuresničeni. Po drugi strani se včasih zaradi političnih razlogov neupravičeno navaja nespoštovanje predpisanega /.../, zato je treba biti pri kritikah pazljiv.

Na enem mestu je zdaj zbran in po posameznih področjih urejen komentiran pregled pravnih in vsebinskih podlag v obliki e-knjige (prim. Gliha Komac, Kovač 2018), ki omogoča dopolnjevanje. Uporabnostno naravnano končno raziskovalno poročilo s smernicami za nadaljnjo slovensko jezikovno politiko (Ahačič idr. 2017a), urejenimi po področjih, pa s prispevki v tematski številki dobiva tudi vsebinske okvire.

⁷ Iskrena zahvala za vrsto strokovnih usmeritev in komentarjev, ki so pripomogli h kakovosti izpeljanega projekta, gre zaslužni profesorici dr. Albin Nečak Lük, sociolingvistki in utemeljiteljici univerzitetnega študija uporabnega jezikoslovja na Slovenskem.

VIRI IN LITERATURA

Kozma AHAČIČ idr., 2017a: *Ciljni raziskovalni projekt Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov: raziskovalno poročilo*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, idr. Dostopno 22. 7. 2018 na https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/raziskovalno_porocilo_28_11_2017.pdf.

—, 2017b: *Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje: anketni vprašalnik*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, idr. Dostopno 22. 7. 2018 na https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/anketni_vprasanik_1_kod_0.pdf.

Nataša GLIHA KOMAC, Polonca KOVAČ (ur.), 2018: *Pravna ureditev in programski dokumenti o jezikovni rabi in praksah jezikovnih uporabnikov v Republiki Sloveniji in uporabnikov slovenskega jezika v sosednjih državah in po svetu*. Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Založba ZRC. Dostopno 7. 8. 2018 na https://zalozba.zrc-sazu.si/sites/default/files/pravne_podlage.pdf.

Albina NEČAK LÜK, 2017: Slovene language status planning. *Revista de llengua i dret, Journal of language and law* 67, 55–69. Dostopno 14. 8. 2018 na <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i67.2017.2918/n67-necak-en.pdf>.

LANGUAGE POLICY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA AND THE NEEDS OF USERS

The target research project *Language Policy of the Republic of Slovenia and the Needs of Users* is an attempt to comprehensively analyse the implementation of Slovenian language policy focusing on language users. Having reviewed legislative and technical documents, a group of 45 experts and researchers, who possess insight into uses, practices and needs of language users in the Republic of Slovenia and Slovenian language users outside the Republic of Slovenia due to their work and research interests, prepared a sociolinguistic description of Slovenian language community. The central part of the research project is an online survey on language use, knowledge and needs of language users in the Republic of Slovenia and users of the Slovenian language in neighbouring countries and elsewhere in the world. Questions were intended for both general and specialised users focusing on central areas of social life that substantially contribute to creation and formation of usages, practices, knowledge and attitudes of language users.

In addition to the basic legal framework (Gliha Komac, Kovač 2018), the sociolinguistic description and the online survey (Ahačič et al. 2017b) in which 5,782 language users concerned by Slovenian language policy participated, the one-year research project also resulted in guidelines for further national language policy (Ahačič et al. 2017a), which were based on the knowledge of legal practices and usages, theoretical and practical experience of researchers and experts and the actual needs of language users.